

Sygn. akt II CSK 39/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 listopada 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący)

SSN Wojciech Katner

SSN Anna Owczarek (sprawozdawca)

Protokolant Anna Banasiuk

w sprawie z powództwa "D." Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
w T.

przeciwko Z. Z. i Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Rejonowego w Z.
o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie

w Izbie Cywilnej w dniu 9 listopada 2016 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 18 lutego 2015 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1) oddała skargę kasacyjną,**
- 2) zasądza od powoda D. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w T. na rzecz pozwanego Z. Z. kwotę 5.400,- (pięć tysięcy czterysta) zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego,**
- 3) zasądza od powoda D. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w T. na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii**

Generalnej Skarbu Państwa kwotę 5.400,- (pięć tysięcy czterysta) zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Powódka D. spółka z o.o. ostatecznie sprecyzowanym pozwem wniosła o zasądzenie solidarnie od pozwanych Z. Z. - Komornika przy Sądzie Rejonowym w Ż. - oraz Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Rejonowego w Z. kwoty 343.362 zł, tytułem odszkodowania za szkody doznane w następstwie wad postępowania egzekucyjnego. Wysokość szkody odpowiadała cenie uzyskanej ze sprzedaży licytacyjnej czterech lokali mieszkalnych.

Wyrokiem z dnia 18 lutego 2015 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację powódki od wyroku Sądu Okręgowego w Z. z dnia 28 marca 2014 r. oddalającego powództwo.

Podstawa faktyczna rozstrzygnięć sądów obu instancji była tożsama. Ustalono, że Bank (...) S.A. zawarł w dniu 28 września 2001 r. z B. spółką z o.o. umowę o kredyt (I) w kwocie 13.900.000 zł, zabezpieczoną hipoteką umowną łączną na kilku nieruchomościach, w tym objętej księgą wieczystą KW (...), z której następnie wyodrębniono m.in. nieruchomość objętą KW (...). Bank S.A., jako następca prawny Banku (...) S.A. wystawił bankowy tytuł egzekucyjny, który po zaopatrzeniu w klauzulę wykonalności stanowił podstawę egzekucji przeciwko kredytobiorcy. Bank S.A. umową przelewu z dnia 18 września 2006 r., która weszła w życie w dniu 1 listopada 2006 r., zbył wierzytelności objęte wykazem z zabezpieczeniami P. spółce z o.o., która w dniu 2 października 2006 r. zawarła z powódką - D. spółką z o.o. kolejną warunkową umowę przelewu. Umową z dnia 12 października 2006 r., którą dokonano wyodrębnienia oznaczonych lokali mieszkalnych, dłużnik B. spółka z o.o. przeniósł na rzecz D. spółki z o.o. udziały we współwłasności nieruchomości za zwolnienie z długu. Dłużnik B. spółka z o.o. i D. spółka z o.o. zawarły w dniu 12 marca 2007 r. porozumienie w sprawie spłaty zadłużenia wraz z umową przelewu wierzytelności istniejących oraz przyszłych przysługujących Bank S.A. ze wszystkich tytułów wobec B. spółki z o.o., potwierdzając wysokość długu co do kwoty 12.624,052,44 zł.

Bank (...) S.A. zawarł w dniu 3 lipca 2002 r. z A. L. umowę o kredyt (II) w kwocie 193.040,84 zł, zabezpieczoną wekslowo. B. spółka z o.o. umową z dnia 20 października 2003 r. sprzedała A. L. prawa odrębnej własności lokali nr (...) dla których po wydzieleniu z księgi wieczystej KW nr (...) założono księgi wieczyste KW nr (...). W dacie zbycia prawo własności tych lokali było obciążone hipoteką umowną łączną w kwocie 13.900.000 zł, zabezpieczającą wierzytelność Banku (...) S.A. oraz hipoteką na rzecz Banku (...) S.A. Ten Bank umową z dnia 23 sierpnia 2004 r. przełał przysługującą mu wierzytelność z zabezpieczeniem na rzecz P. spółki z o.o., która w dniu 3 września 2004 r. złożyła oświadczenie o wygaśnięciu wierzytelności i hipotek, wyrażając zgodę na ich wykreślenie.

Do egzekucji z nieruchomości z wniosku B. spółki z o.o. przyłączyli się inni wierzyciele. Egzekucję z nieruchomości położonych w Z. prowadził Z. Z. - Komornik przy Sądzie Rejonowym w Ż., który w dniu 28 lutego 2005 r. przeprowadził pierwszą licytację części lokali, w dniu 18 kwietnia 2005 r. drugą [lokale nr (...)]. Dalsze czynności egzekucyjne podejmował Sąd Rejonowy w Z. Przybicia udzielono w dniach 28 lutego 2005 r. i 16 kwietnia 2005 r., a postanowienia o przysądzeniu własności zbytych lokali zapadły odpowiednio w dniach 4 maja 2007 r., 19 czerwca 2007 r., 9 lipca 2007 r. Wniosek D. spółki z o.o. o wpis zmiany wierzyciela hipotecznego w księgach wieczystych KW nr (...) z P. spółki z o.o. na wnioskodawcę został uwzględniony co do nieruchomości objętej księgą wieczystą KW nr (...), w pozostałym zakresie postępowanie umorzono wobec wygaśnięcia hipotek w następstwie licytacyjnego przysądzenia własności lokali. W dniu 2 października 2007 r. umorzono postępowanie egzekucyjne na wniosek wierzyciela Bank S.A.

Sąd Rejonowy w Z. w dniu 6 maja 2006 r. zatwierdził plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji i polecił przekazać uzyskaną kwotę wierzycielowi hipotecznemu Bankowi (...) S.A., po odmowie przyjęcia kolejnemu wierzycielowi hipotecznemu Banku S.A., następnie zarządzeniem z dnia 3 października 2007 r. polecił przekazać całą kwotę do depozytu z zastrzeżeniem zwrotu na rzecz D. spółki z o.o. w wypadku wykazania tytułu własności. Wniosek D. spółki z o.o. o zmianę poprzez wskazanie go jako uprawnionego został oddalony postanowieniem z dnia 23 kwietnia 2008 r. Sąd Rejonowy w Z. postanowieniem z dnia 14 lutego

2011 r. uchylił postanowienie z dnia 6 maja 2006 r. o zatwierdzeniu planu podziału, ustalił że kwota uzyskana z egzekucji wynosi łącznie 343.361,67 zł, stwierdził zaspokojenie wierzycieli egzekucyjnych, oddalił wniosek D. spółki z o.o. o przyznanie mu, jako wierzycielowi hipotecznemu, sumy uzyskanej z egzekucji wobec braku tytułu wykonawczego na jego rzecz, przyznał dłużnikowi B. spółce z o.o. pozostałą po odjęciu kosztów sumę 321.670,44 zł.

Sąd Apelacyjny podzielił ocenę prawną sądu pierwszej instancji z wyjątkiem stwierdzenia braku naruszenia prawa poprzez prowadzenie egzekucji z nieruchomości przez pozwanego komornika poza własnym okręgiem, przyjął jednak, że uchybienie to z uwagi na dokonywanie samodzielnych czynności na wstępnym etapie postępowania, nie wykazanie aby komornik innego rewiru podjął inne czynności, nie miało wpływu na wynik postępowania i nie było działaniem wyrządzającym szkodę. Sąd wskazał, że nabycie przez powódkę wierzytelności zabezpieczonej hipoteką na nieruchomości dłużnika egzekwowanego oraz nabycie tej hipoteki nie były wystarczające do nadania z mocy prawa statusu uczestnika postępowania egzekucyjnego (art. 922 k.p.c.). Decydujące jest bowiem nie to, czy nabycie było skuteczne, tylko data nabycia. Zgodnie z art. 1036 k.p.c. w brzmieniu przed zmianą z 2009 r., wierzyciel hipoteczny, który chce uczestniczyć w podziale sumy uzyskanej z egzekucji, powinien zgłosić i udowodnić przysługujące mu prawa najpóźniej do dnia uprawomocnienia się postanowienia o przybiciu. Postanowienia o przybiciu wydano w 2005 r., zatem umowa cesji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką na rzecz Banku S.A. i tej hipoteki z 2006 r. nie stanowiła podstawy udziału nabywcy w postępowaniu podziałowym. Podstawą prowadzonej egzekucji był tytuł wykonawczy w postaci bankowego tytułu egzekucyjnego zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, który określał zakres prowadzonego postępowania. Nabycie wierzytelności od wierzyciela egzekwującego, który jest jednocześnie wierzycielem hipotecznym, skutkuje jedynie statusem wierzyciela dłużnika. Taka zmiana podmiotowa wymaga uzyskania klauzuli wykonalności przez nabywcę i dopiero wierzyciel hipoteczny uwidoczniiony w klauzuli wykonalności może zostać uczestnikiem postępowania egzekucyjnego. W postępowaniu tym nie ma zastosowania art. 192 pkt 3 k.p.c., zatem brak możliwości ujawnienia nowego wierzyciela i egzekucja jest kontynuowana z udziałem dotychczasowego dłużnika.

Prawomocne postanowienie o przybiciu zamknęło drogę do podnoszenia zarzutów dotyczących czynności egzekucyjnych, w tym zgłaszania wniosków o zawieszenie lub umorzenie postępowania. Sąd przyjął, że brak podstaw do przyjęcia bezprawności działań pozwanych, a tym samym ich odpowiedzialności w oparciu o przepisy art. 417 k.c. i art. 23 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji.

Pozwana złożyła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego opartą na obu podstawach wskazanych w art. 398³ § 1 k.p.c. W ramach przepisów postępowania wskazała na naruszenie art. 378 k.p.c. poprzez nierozpoznanie istoty sprawy oraz dokonywanie rozważań na okoliczności nie podniesione przez stronę w pozwie i apelacji; art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 176 Konstytucji RP poprzez zaniechanie uchylenia wyroku pierwszej instancji ze względu na nierozpoznanie istoty sporu. W ramach naruszenia prawa materialnego zarzuciła uchybienie art. 1025 § 1 ust. 5, art. 1026 k.p.c. w zw. z art. 509, 415 i 417 k.c. poprzez zaniechanie przyjęcia, że powodowi jako wierzycielowi hipotecznemu przypadały należności wynikające z podziału wyegzekwowanych środków pieniężnych, art. 417 i art. 415 k.c. w zw. z art. 921 k.p.c. poprzez przyjęcie, że naruszenie prawa przez komornika polegające na dokonywaniu czynności poza własnym rewirem i pominięciu uprawnień wierzyciela hipotecznego nie miało wpływu na wyrządzenie szkody.

Sąd Najwyższy zważył:

Jak jednolicie przyjęto w orzecznictwie i piśmiennictwie w obecnym modelu postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną a nie sprawę, zatem bezwzględnie (poza ewentualną nieważnością postępowania) jest związany podstawami kasacyjnymi, które wyznaczają kierunek i zakres kontroli dokonywanej w tym postępowaniu. Kognicja Sądu Najwyższego nie obejmuje poszukiwania podstawy kasacyjnej nie oznaczonej wprost w skardze, gdyż do skarżącego należy wytyczenie kierunku i przedmiotu kontroli kasacyjnej (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 1997 r., II CKN 13/97, OSNC 1997, nr 8, poz. 114). Podkreślić zatem należy, że mimo istnienia pewnych wątpliwości dotyczących braku jednoznacznej podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, dat i podstawy wyodrębnienia prawa własności lokali

będących przedmiotem egzekucji, ich identyfikacji, czynności podejmowanych w postępowaniu wieczysto-księgowym oraz relacji pomiędzy obecnym postępowaniem a postępowaniem o zapłatę odszkodowania uprzednio toczącym się między stronami wobec nie podniesienia adekwatnych zarzutów kasacyjnych oraz związania ustaleniami faktycznymi, stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), ich weryfikacja jest niedopuszczalna. W szczególności nie jest wystarczające i uzasadnione odwołanie się w skardze do art. 378 k.p.c. określającego zakres przedmiotowego (§ 1) i podmiotowego (§ 2) rozpoznania w postępowaniu apelacyjnym. Skarżący nawet nie wskazał jednostek redakcyjnych tego przepisu, mimo że zawierają one różną treść normatywną. Powołany przepis ma charakter ogólnej dyrektywy kompetencyjnej wskazującej na kontynuację merytorycznego rozpoznawania sprawy w postępowaniu odwoławczym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2007 r., III CSK 337/06, nie publ., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 2010 r., III CSK 124/09). Powołanie go w ramach podstawy kasacyjnej mogłoby być skuteczne jedynie wówczas, gdyby sąd drugiej instancji pominął część materiału dowodowego i wydał orzeczenie oparte wyłącznie na materiale zebrany w pierwszej albo drugiej instancji, pomijając ten, który był wynikiem procedowania w innej instancji. Takiego uchybienia skarżący nie wykazał. Chybione są zarzuty naruszenia art. 386 § 4 k.p.c., wskazującego jedną z podstaw orzeczenia kasacyjnego, w związku z art. 176 Konstytucji RP, odnoszącego się do zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego. Przytoczona norma konstytucyjna ma zarówno charakter ustrojowy, określając sposób zorganizowania procedur sądowych, jak i gwarancyjny, konkretyzując treść prawa jednostki do zaskarżenia decyzji sądu w ramach postępowania sądowego, i jej naruszenie nie nastąpiło.

Podnieść należy, że przepisy tworzące procedurę egzekucyjną mają charakter formalny i bezwzględnie obowiązujący, co należy uwzględnić zarówno w związku z interpretacją jak i stosowaniem prawa. Formalizm ten stanowi gwarancję bezpieczeństwa obrotu prawnego. Z zasady tej wynika ścisłe związanie przepisami regulującymi terminy oraz sposób wykazywania następstwa prawnego. Skarżący nie powołał w ramach zarzutów kasacyjnych podstawowego w tej mierze art. 1036 k.p.c., w brzmieniu obowiązującym do dnia 20 lutego 2011 r., zgodnie

z którym w podziale sumy uzyskanej z egzekucji oprócz wierzyciela egzekwującego uczestniczą: wierzyciele składający tytuł wykonawczy z dowodem doręczenia dłużnikowi wezwania do zapłaty oraz wierzyciele, którzy uzyskali zabezpieczenie powództwa, jeżeli zgłosili się najpóźniej w dniu uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności nieruchomości, osoby, które przed zajęciem nieruchomości nabyły na niej prawa stwierdzone w opisie i oszacowaniu lub zgłoszone i udowodnione najpóźniej w dniu uprawomocnienia się postanowienia o przybiciu, pracownicy co do stwierdzonych dokumentem należności za pracę, jeżeli zgłosili swe roszczenia przed sporządzeniem planu podziału. Osoba, która przed zajęciem nieruchomości nabyła do niej prawa stwierdzone w opisie i oszacowaniu, uczestniczy w podziale sumy uzyskanej przez egzekucję z tej nieruchomości bez potrzeby zgłoszenia i udowodnienia tych praw najpóźniej w dniu uprawomocnienia się postanowienia o przybiciu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 1976 r., III CRN 304/75, OSNC 1976, nr 11, poz. 252). Skarga pomija również art. 79 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. Nr 19, poz. 147 ze zm.) w relewantnym brzmieniu stanowiącym, że wierzytelność zabezpieczona hipoteką nie może być przeniesiona bez hipoteki, chyba że ustawa stanowi inaczej. Wprawdzie dopiero zmiana tego przepisu, dokonana z dniem 20 lutego 2011 r., wskazała wprost, że w razie przelewu wierzytelności hipotecznej na nabywcę przechodzi także hipoteka, chyba że ustawa stanowi inaczej, a do przelewu wierzytelności hipotecznej niezbędny jest wpis w księdze wieczystej, ale zasada ta już wcześniej była wywodzona z przepisów kodeksu cywilnego, przewidujących konstytutywny charakter wpisu ograniczonych praw rzeczowych także co do ich przenoszenia (art. 245¹) - por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2004 r., V CK505/03, nie publ. Tym samym przyjęto, że wykładnia zwrotu „osoby, które przed zajęciem nieruchomości nabyły na niej prawa stwierdzone w opisie i oszacowaniu” obejmuje także następców prawnych pod tytułem syngularnym (przelew) jeżeli wykazali oni swoje prawa wpisem w księdze wieczystej (zasada przenoszenia hipoteki). W zakresie hipoteki zwykłej wierzytelność określona w prawomocnym planie podziału podlegała wypłacie do rąk wierzyciela hipotecznego, hipoteki kaucyjnej - wpłaceniu do depozytu sądowego do ustania stosunku

prawnego, następnie po przedstawieniu przez tytułu wykonawczego była wypłacana wierzycielowi hipotecznemu bądź przekazywana innym wierzycielom hipotecznym w odpowiedniej kolejności albo dłużnikowi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 1976 r. III CRN 304/75, OSNC1976, nr 11, poz. 252, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2008 r., III CZP 134/07, OSNC 2009, nr 1, poz. 8). W następstwie wejścia w życie ustawy z dnia 26 czerwca 2009 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 131, poz. 1075) i wprowadzonych w niej przepisów przejściowych (art. 13) przepisy dotychczasowe stosuje się do podziału sumy uzyskanej z egzekucji z przedmiotu obciążonego hipoteką jeżeli postępowanie egzekucyjne zostało wszczęte przed dniem wejścia w życie ustawy. W odniesieniu do postępowań wszczętych po tej dacie wierzytelność zabezpieczona hipoteką, także ujawniona w opisie i oszacowaniu nieruchomości, powinna być stwierdzona tytułem wykonawczym (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., III CZP 55/15, OSNC 2016, nr 10, poz. 110).

Podnieść w tym miejscu należy, że Sąd Najwyższy nie podziela stanowiska sądu drugiej instancji w tej części, w której przyjął on, że właściwym sposobem wykazania następstwa prawnego po wierzycielu egzekwującym i wierzycielu hipotecznym byłoby nadanie istniejącemu tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności na rzecz nabywcy w trybie art. 788 k.p.c. Przypomnieć trzeba, że postępowanie egzekucyjne wszczęte zostało na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego, zaopatrzonego przez sąd w klauzulę wykonalności. Wyjątkowość uregulowań przyznających przywilej samodzielnego wystawiania takiego tytułu uczestnikom obrotu gospodarczego będącym bankami, stanowi podstawę jednolitego stanowiska judykatury ograniczającego w postępowaniu klauzulowym i egzekucyjnym dopuszczalność następstwa prawnego po stronie wierzyciela wyłącznie do banków (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2004 r., III CZP 9/04, OSNC 2005, nr 6, poz. 98, z dnia 20 kwietnia 2006 r., III CZP 17/06, Biuletyn SN 2006, nr 4, z dnia 26 czerwca 2014 r., III CZP 4/14, OSNC 2015, nr 4, poz. 42, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2009 r., IV CSK 422/08, OSNC-ZD 2010, nr 2, poz. 36). Uchybienie powyższe nie miało jednak znaczenia dla treści rozstrzygnięcia.

W tak oznaczonym stanie i prawnym postępowania egzekucyjnego wykazywanie ewentualnej bezprawności czynności egzekucyjnych komornika i sądu odwołaniem się w skardze kasacyjnej jedynie do przepisu regulującego zasady dalszego postępowania o charakterze wykonawczym, tj. kolejność zaspokojenia z kwoty uzyskanej z egzekucji (art. 1025 k.p.c.) i kolejność zaspokojenia w ramach tej samej kategorii wierzytelności (art. 1026 k.p.c.) nie mogło być skuteczne. Chybiony jest także zarzut bezpodstawnego pominięcia przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej wynikającej z naruszenia przepisów o właściwości miejscowej komornika prowadzącego egzekucję z nieruchomości. Po pierwsze zarzut ten nie poddaje się kontroli wobec nie wykazania daty wszczęcia egzekucji, relewantnej dla ustalenia stanu prawnego. Art. 921 k.p.c. ulegał bowiem licznym zmianom, podobnie jak regulujące tę kwestię przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. Nr 133, poz. 882 ze zm.). Powstałe w związku z tym wątpliwości praktyki orzecznictwa rozstrzygnęła uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 maja kwietnia 2003 r., III CZP 24/03, OSNC 2004, nr 3, poz. 35) wskazując, że prawo wyboru komornika, określone w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. Nr 133, poz. 882 ze zm.), nie ma zastosowania do egzekucji z nieruchomości. W przypadku takiego sposobu prowadzenia egzekucji właściwy miejscowo jest komornik działający przy sądzie, w którego okręgu nieruchomość jest położona, nawet jeśli nieruchomość nie jest położona w jego rewirze. Po drugie, jak trafnie wskazał Sąd postępowanie nie wykazało, aby uchybienie to miało wpływ na przebieg egzekucji lub doszło do wadliwych merytorycznie lub formalnie czynności pozwanego komornika, których uniknąłby inny właściwy organ egzekucyjny.

Bezzasadne są zarzuty podniesione w ramach kasacyjnej podstawy naruszenia prawa materialnego. Przede wszystkim w skardze została wskazana błędna podstawa odpowiedzialności odszkodowawczej. Skarżący powołał łącznie art. 417 i art. 415 k.c., po pierwsze - nie czyniąc niezbędnego odróżnienia podstawy odpowiedzialności opartej na zasadzie winy i bezprawności, po drugie – pomijając zagadnienie prawnej podstawy odpowiedzialności Skarbu Państwa jako organu egzekucyjnego i jako organu nadzoru, po trzecie – utożsamiając podstawy

odpowiedzialności Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Rejonowego w Z. i Komornika jako osoby fizycznej. Po czwarte - pominął podstawowy dla reżimu odpowiedzialności komornika art. 23 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (jedn. tekst: Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1376) - dalej jako: "u.k.s.e.". Zgodnie z normą zawartą w tym przepisie komornik jest obowiązany do naprawienia szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu czynności, a Skarb Państwa jest odpowiedzialny za szkodę solidarnie z komornikiem. Pojęcie "przy wykonywaniu czynności" obejmuje wszystkie, przewidziane w art. 2 u.k.s.e., działania i zaniechania o charakterze władczym zmierzające do realizacji celu egzekucji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2015 r., IV CSK 302/14, Biul. SN 2015, nr 5, poz. 15, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 2015 r., II CSK 544/14, Biul. SN 2015, nr 9, poz.11). Reżim odpowiedzialności cywilnej komornika budził uprzednio istotne wątpliwości, między innymi uwagi na różnice treści przepisów, ich niekonsekwentne zmiany i konieczność wyznaczenia relacji pomiędzy odpowiedzialnością tego organu egzekucyjnego a Skarbu Państwa, a to wobec regulacji art. 769 k.p.c. (derogowanego wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 stycznia 2004 r., SK 26/03, jako niezgodnego z art. 77 ust. 1 Konstytucji - z dniem 27 stycznia 2004 r.), art. 23 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji w brzmieniu obowiązującym przed i po zmianie dokonanej z dniem 13 listopada 2004 r. (Dz. U. Nr 236, poz. 2356), oraz art. 417 k.c. w brzmieniu obowiązującym przed i po zmianie dokonanej z dniem 1 września 2004 r. (ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego niektórych innych ustaw, Dz. U. Nr 164, poz. 1692 ze zm.). Istotne były także zagadnienia intertemporalne. Ostatecznie ukształtował się, jednoznacznie zaakceptowany w judykaturze pogląd, że deliktowa odpowiedzialność komornika, oparta na art. 23 u.k.s.e. w rozumieniu zgodnym z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2004 r., III CZP 54/04 oraz deliktowa odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkody wyrządzone przez komornika, oparta na art. 417 k.c. w brzmieniu sprzed dnia 1 września 2004 r. i w rozumieniu zgodnym z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 grudnia 2001 r., SK 18/00, mimo uchylecia art. 769 k.p.c., uzasadniają przyjęcie -

na podstawie art. 441 § 1 k.c. - solidarnej odpowiedzialności Skarbu Państwa i komornika za szkody wyrządzone w toku egzekucji przed dniem 1 września 2004 r. (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2004 r., III CZP 54/04, OSNC 2005, nr 10, poz. 168). Od dnia 13 listopada 2004 r. samodzielną podstawę deliktowej odpowiedzialności komornika i Skarbu Państwa, stanowi art. 23 u.k.s.e. w nowym brzmieniu. Reżim cywilno-prawnej odpowiedzialności komornika za niezgodne z prawem działania i zaniechania w zakresie działalności władczej w postępowaniu egzekucyjnym jest podporządkowany, z uwagi na jego status organu władzy w znaczeniu funkcjonalnym, ogólnej regule przewidzianej w art. 77 ust. 1 Konstytucji. Odpowiedzialność odszkodowawcza komornika uregulowana w art. 23 u.k.s.e. jest zatem odpowiedzialnością deliktową, której przesłanką jest jego działanie lub zaniechanie niezgodne z prawem, bez względu na zawinienie (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2004 r., oraz m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2005 r., II CK 634/04, z dnia 6 kwietnia 2006 r., IV CSK 6/06, z dnia 16 marca 2007 r., III CSK 381/06, OSNC 2008, nr 2, poz. 28, z 27 marca 2008 r., III CSK 376/07, z dnia 10 lutego 2010 r., V CSK 279/09). Tak rozumiany przepis art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, w brzmieniu obowiązującym do dnia 12 listopada 2004 r., został uznany za zgodny z Konstytucją wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 lutego 2009 r., SK 34/07 (OTK-A 2009, nr 2, poz. 10). W związku z tym, że art. 23 u.k.s.e. nie reguluje samodzielnie wszystkich przesłanek odpowiedzialności komornika zastosowanie w odpowiednim zakresie mają do niej również przepisy kodeksu cywilnego regulujące m.in. zagadnienia związku przyczynowego i szkody. Wypracowana w orzecznictwie i piśmiennictwie nowa reguła odpowiedzialności, określana zasadą niezgodności z prawem (bezprawności), stanowi zaostrenie odpowiedzialności w porównaniu z zasadą winy, zasadą ryzyka, zasadą słuszności czy zasadą gwarancyjną. Dla jej powstania wystarczające jest wykazanie obiektywnie negatywnego działania lub zaniechania przy wykonywaniu władzy publicznej. Gwarancyjny charakter odnosi się do wszystkich czynności rodzących odpowiedzialność za niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej, a tak kwalifikowany jest status komornika w postępowaniu egzekucyjnym (por. uzasadnienie cyt. wyroku Trybunału

Konstytucyjnego z dnia 24 lutego 2009 r.). Mechanizm, nakładający obowiązek odszkodowawczy za szkody wyrządzone przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych w oderwaniu od przesłanki winy komornika, wyłącza zatem równoległe odwoływanie się do przepisów kodeksu cywilnego dotyczących odpowiedzialności na zasadzie winy (art. 415 k.c.), nawet gdyby została ona potwierdzona prawomocnym wyrokiem skazującym wydanym w sprawie karnej.

Sąd Najwyższy zauważa, że przedstawiona skarga kasacyjna rażąco nie odpowiada, zarówno w zakresie podstaw jak i ich motywacji, wymogom tego rodzaju nadzwyczajnego środka zaskarżenia, które powinien zapewnić profesjonalizm sporządzającego ją pełnomocnika procesowego. Wobec braku takich uzasadnionych zarzutów, wywiedzionych w ramach powołanych podstaw, które uzasadniałyby jej uwzględnienie, skarga podlega oddaleniu (art. 398¹⁴ k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego przed Sądem Najwyższym orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy (art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.).

jw

r.g.